

Azərbaycanda informasiya və kommunikasiya texnologiyaları süratla inkişaf edir

Milli informasiya və kommunikasiya infrastrukturunun mütərəqqi texnologiyalar əsasında müasirləşdirilməsi, informasiya cəmiyyətinin inkişaf etdirilməsi Azərbaycan hökumətinin həyata keçirdiyi siyasetin əsas istiqamətlərindən biridir. Digər tərəfdən, respublikamızda informasiya və biliklərə əsaslanan rəqabət-davamlı iqtisadiyyatın qurulması, cəmiyyətin informasiya məhsullarına və xidmətlərinə tələbatının dolğun ödənilməsi məqsədilə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT) infrastrukturuna və xidmətlərinə çıxışın təmin olunması da başlıca prioritetlərdən hesab olunur. Bu baxımdan, son illerdə ölkəmizdə informasiyalı cəmiyyət quruculuğunda, insanların həyat səviyyəsinin yüksəldilməsində, yeni iş yerlərinin açılması və əməyin yüngülləşdirilməsi istiqamətində İKT-nin əhəmiyyətli rolü artır. Xüsusile də bütün istehsal sahələri üzrə informasiyanın əldə edilməsi məsələsində İKT-nin imkanlarından geniş şəkildə istifadə edilir. Ümumi inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyi üçün son illerdə respublikamızda informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə bağlı çox mühüm addımlar atılıb.

Xatırladaq ki, Azərbaycanda İKT-nin inkişafı ümummilliliğimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Belə ki, ulu öndər 17 fevral 2003-cü il tarixində "Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiyanın (2003-2012-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. Həmin sənəddə bildirilib ki, XX əsrin son onilliyyində İKT cəmiyyətin inkişafına təsir göstərən əsas amillərdən birinə çevrililib. Onların təsir dairəsi dövlət strukturlarını və vətəndaş cəmiyyəti institutlarını, iqtisadi və sosial sahələri, elm və təhsili, mədəniyyəti və bütönlükdə insanların həyat tərzini əhatə edib. Bir çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr İKT-nin verdiyi üstünlüklərdən faydalayırlar. Hazırda informasiya cəmiyyətinə istiqamətlənmiş yolun bəşəriyyətin gələcəyinə gedən yol olduğu artıq heç kimdə şübhə doğurmur. Informasiya cəmiyyətinin əsas xüsusiyyətləri sırasına qlobal informasiya mühitinin yaradılması, İKT-dən kütləvi istifadə edilməsi, sosial və iqtisadi fəaliyyətin yeni formalarının yaranması, informasiyanın əmtəəye əvərilməsi, informasiya və bilik bazarının yaradılması və inkişafı, təhsil sisteminin təkmilləşməsi, beynəlxalq, milli və regional səviyyədə informasiya mübadiləsi sistemlərinin imkanlarının genişlənməsi hesabına peşə və ümumi mədəniyyət səviyyəsinin artması, demokratik inkişafın vacib şərti sayılan vətəndaşların və sosial institutların məlumat almaq, onu yaymaq və istifadə etmək kimi hüquqlarını təmin edən mühitin yaradılması daxildir. Bu səbəbdən də İKT-nin tətbiqinin səviyyəsi hər bir ölkənin intellektual və elmi potensialının, dövlət idarəciliyində şəffaflığın və demokratianın inkişafının əsas göstəricilərindəndir. Dünya bazarında elektron ticarətin rolunun artması müşahidə olunur və ümumiyyətlə, gələcəkdə ölkələrin rəqabet aparmaq qabiliyyəti onların İKT-dən səmərəli istifadəsindən asılı olacaq. Dünya təcrübəsi göstərir ki, İKT-dən geniş istifadə olunması ölkənin hərəkəfli inkişafına xidmet edir və məhz bu texnologiyalar əhalinin sosial-iqtisadi vəziyyətində mövcud olan problemlərin həll olunması və yoxsulluğun azaldılması üçün tutarlı vasitələrdəndir. Bütün bunnulara görə də son illərdə Azərbaycanda İKT-dən istifadə sahəsində müəyyən addımlar atılıb, bir sıra sahələrdə bu texnologiyaların tətbiqində ciddi uğurlar qazanılıb.

Azərbaycanda İKT-nin tətbiqinin genişləndirilməsinə, elektron hökumətin qurulmasına, informasiyalı cəmiyyətin daha da inkişaf etdirilməsinə Prezident İlham Əliyev tərəfindən böyük diqqət göstərilir. İlkənən Azərbaycanda fasiləsiz internetden istifadə edilməsi məsələsi bir xəyal kimi idi. Bu gün sevincə qeyd edə bilərik ki, Azərbaycanda internet istifadəçilərinin sayı günbəgün çoxalır, təhsilin informasiyalasdırılması, elektron sənəd dövriyyəsinin tətbiq edilməsi, təhsil ocaqlarının internetə qoşulması, tələbələrin İKT biliklərinin artırılması geniş miqyas alıb. Bu gün nəinki paytaxt Bakı şəhərində, hətta bölgelərdə də İKT-nin nəqliyyətlərindən geniş istifadə edilir. Digər tərəfdən, son illərdə internet xidmətlərinin tariflərinin aşağı salınması,

yeni layihələrin həyata keçirilməsi, dövlət qurumlarında İKT-nin tətbiqinin genişləndirilməsi, elektron xidmətlərlə bağlı ciddi tədbirlərin görülməsi respublikamızın beynəlxalq hesabatlarda mövqeyinin yaxşılaşmasında müüm rol oynayıb.

Məlumdur ki, İKT-nin inkişafı, həmçinin elektron dövlət quruculuğu üçün hüquqi baza olmalıdır. Bu baxımdan da ölkəmiz Cənubi Qafqazda informasiya cəmiyyətinə keçid strategiyası qəbul etmiş ilk və yeganə dövlətdir, dünyə üzrə isə birincilər sırasındadır. Ölkəmizde "Elektron imza və elektron sənəd haqqında" qanun, "Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə Dövlət Programı (Elektron Azərbaycan) (2005-2008 və 2010-2012)", "Elektron hökumət" portalı haqqında əsasnamə, 2013-2015-ci illərdə dövlət orqanlarında elektron xidmətlərin genişləndirilməsi və elektron hökumətin inkişafına dair Dövlət Programı və sair normativ hüquqi aktlarla fəaliyyət üçün hüquqi baza yaradılıb. "Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2010-2012-ci illər üçün Dövlət Programı (Elektron Azərbaycan)" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2010-cu il 11 avqust tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilib və bu, dövlətin İKT-nin inkişafına göstərdiyi diqqətin bariz nümunəsidir. Adıçiklən sənəddə bildirilib ki, Azərbaycanda aparılan uğurlu xarici və daxili siyaset, həyata keçirilən islahatlar və iri-miqyaslı layihələr sayəsində ictimai həyatın iqtisadi və sosial-siyasi sahələrində dəmir inkişafə nail olunub: "Cəmiyyətin demokratikləşməsi və əhalinin rifahının yüksəlməsi ilə müşayiət olunan bu inkişaf respublikanın beynəlxalq nüfuzunu, müdafiə qüdrətini, iqtisadi potensialını artırmaqla, Azərbaycan dövlətinin qloballaşan dünyadan bərabərhüquqlu subyekti kimi çıxış etməsinə və inkişaf etmiş ölkələr sırasına daxil olmasına möhkəm zəmin yaratmışdır. Müasir mərhələdə Azərbaycanın davamlı və dəyaniqli inkişafı siyasetinin prioritəti istiqamətlərindən elan olunan informasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sosial-iqtisadi sistemin bütün sahələrinə və insanların gündəlik fəaliyyətine sürətlə nüfuz edərək, ictimai-iqtisadi münasibətlərin ayrılmaz tərkib hissəsinə əvvəlmişdir. Son illərdə ölkədə informasiya cəmiyyətinin bərqərar olması və bunun tərkib hissəsi kimi İKT-nin geniş tətbiq edilməsi istiqamətində sistemli fəaliyyət aparılır. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 17 fevral tarixli 1146 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər)", bu Strategiyanın icrasının ilk mərhələsini nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 21 oktyabr tarixli 1055 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005-2008-ci illər üçün Dövlət Programı" (Elektron Azərbaycan)" və həyata keçirilən genişmiqyaslı işlər qeyd edilə bilər. Hazırda respublikada İKT sektorunun inkişaf tempisi bu sahədə ümumdündür

ya göstəricilərini təxminən üç dəfə qabaqlayır. Hətta Dünya İqtisadi Forumu tərəfindən 2008-2009-cu illər üçün hazırlanmış "İnformasiya texnologiyalarının qlobal inkişafı haqqında hesabat"da Azərbaycan 134 ölkə sırasında 60-ci yeri tutmaqla, bir çox nüfuzlu ölkələri qabaqlamış və MDB-nin iştirakçısı olan dövlətlər arasında lider olmuşdur".

Qeyd edək ki, elektron xidmətlər dövlət orqanı ilə vətəndaş arasında qarşılıqlı münasibətlərin səmərəliliyinin və keyfiyyətinin artırılmasına, baş vere biləcək bütün neqativ halların qarşısının alınmasına, dövlət idarəetmə sisteminin ən müasir standartlar səviyyəsinə yüksəltməyə imkan yaradır, vətəndaşların tələbatlarına, iqtisadi səmərəliliyə, vətəndaş nəzərətinin açıq olmasına səbəb olur. Bu sistem dövlət strukturlarının müasir informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə istehlakçıları bilavasitə informasiya xidmətlərinin təşkilinə şərait yaradır. İqtisadi idarəetmə sektorunda şəffaflıqla yanaşı, elektron xidmətlərin çeviklik, sürət, əlverişlilik, operativlik, fasiləsizlik, interaktivlik, qənaətliylik, miqyaslılıq kimi üstünlükleri var. Son illerdə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən İKT ilə bağlı müsbət qiymətləndirmələr onu göstərir ki, Azərbaycan hökuməti qeyd olunan sahədə inkişafa təkan verən mühüm addımlar atıb.

Onu da vurğulayaq ki, telekommunikasiya və poçt infrastrukturunun yeni texnologiyalar əsasında modernləşdirilməsinin tam başa çatdırılması, keyfiyyətli və qənaətbəxş telekommunikasiya xidmətlərinin təqdim olunması, peyk rabitəsi texnologiyalarından istifadə, "E-hökumət" həllərinin tətbiqinin genişləndirilməsi və bütönlükdə cəmiyyətdə İKT-dən istifadənin səviyyəsinin artırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. MDB-nin iştirakçısı olan dövlətlər arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda "Yeni Nəsil Şəbəkələri" (NGN) texnologiyalarının tətbiqinə başlanılıb. Hazırda Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin telefon şəbəkələri ilə yanaşı, bir neçə rayonda, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasında NGN texnologiyaları tətbiq edilir. Uçqar ərazilərdə yerləşən və coğrafi cəhətdən fiziki xətlə telefonlaşdırılması mümkün olmayan yaşayış məntəqələrində telefon rabitəsi peyk avadanlıqlarının quraşdırılması vasitəsilə təmin edilib.

Təhlillər göstərir ki, Azərbaycanda zəruri qanunvericilik bazası mövcud olsa da, elektron dövlət quruculuğunda bir sıra problemlər mövcuddur. Problemlərdən biri təlim keçmiş kadr potensialının çatışmazlığı və ucqar ərazilərdə İKT-nin geniş yarılmasıdır. Məsələn, elektrik, kompüter kimi infrastruktur və avadanlıqlarla təchiz olunmamış ucqar ərazilərdə elektron hökumətin tətbiqi heç kəsə fayda vermır. Elektron hökumətin tətbiqi üçün rəqabətqabiliyyətli, ucuz telekommunikasiya infrastrukturunun yaradılması vacibdir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İKT-nin hər bir sektorda tətbiqinin genişləndirilməsinə böyük önem verildiyi üçün bir sıra ali təhsil müəssisələrində, o cümlədən de Azərbaycan Texniki Universitetində yüksəkxitəsləi kadrlar hazırlanaraq cəmiyyətimizə təqdim olunur. Son illər bu ali məktəbin məzunları İKT sektoruna üzrə lazımlı kadr potensialının təşkil edir. Hazırda onların bilik və bacarıqlarını daha da artıracaq bir sıra layihələr həyata keçirilir.

Bir sözə, Azərbaycanda İKT-nin hazırkı inkişafı göz önündədir və həyata keçiriləcək layihələr onu deməyə əsas verir ki, bu sahənin gələcəyi daha uğurlu görünür.

**Müşfiq CƏFƏROV,
"Respublika".**

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütüvə İnformasiya Vasitələrinin inkişafına Dövlət Dəstəyi Fondundan keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir